

TÜRKİYE'DE KONAKLAMA SEKTÖRÜNÜN YAPISAL VE MEKÂNSAL DEĞİŞİMİ: 1990-2013

Ayşe Okuyucu*

Öznur Akgiş**

ÖZET

Konaklama sektörü daha çok turizm disiplini içerisinde, konaklama, ağırlama, otel yönetimi, hizmet kalitesi, marka değeri vb. gibi konularda ele alınmaktadır. Ancak turizm coğrafyası ve ekonomik coğrafya kapsamında konaklama tesisleri konusu çoğunlukla ihmal edilmiştir. Bu makale, 1990'dan 2013'e kadar olan süreçte Türkiye'de konaklama sektörünün yapısal değişimi ve değişen coğrafyasını ele almaktadır. Çalışmada il düzeyinde, konaklama tesislerinin tesis, oda ve yatak kapasitelerindeki mekânsal değişim; 1990, 2000, 2010 ve 2013 yılları için ArcGIS 10 yazılımı kullanılarak ortaya konulmuştur. Türkiye'de konaklama sektörü 1980'lerin başlarından itibaren gelişmeye başlamıştır. 1990'ların başlarında Türkiye'de konaklama sektörünün tesis, oda ve yatak kapasitelerinin coğrafi dağılışı ana hatları ile kitle turizmin yansıtacak biçimde şekillenmiştir. Ancak bu dönemde alternatif turizmle birlikte konaklama sektöründe gelişme gösteren bazı iller de mevcuttur. Konaklama sektörü turizmde doğrudan istihdam alanı yaratmaktadır. Turizmle birlikte konaklama sektörünün gelişmesi Türkiye'de turizm potansiyeline sahip pek çok il için ekonomik kalkınmaya katkı sağlayabilecek önemli bir araçtır.

Anahtar Kelimeler: Turizm Coğrafyası, Konaklama Sektörü, Otel Endüstrisi, Türkiye

STRUCTURAL AND SPATIAL CHANGE OF THE LODGING SECTOR IN TURKEY: 1990-2013

ABSTRACT

Lodging sector are mostly deal with in tourism dicipline, such as accommodation, hospitality, hotel management, service quality, brand value etc. issues. However, accommodation facilities issue, has been often neglected within the scope of tourism geography and economic geography. This article deal with constitutional change and changing geography of lodging sector in Turkey from 1990 to 2013. In this study, facility, room and bed capacity data of accommodation sector used for years of 1990, 2000, 2010 and 2013. We use this data for demonstrate the spatial changes in the supply of accommodation sector. The study carry out at provincial level. The data is analyzed using with ArcGIS 10 software. Lodging sector in Turkey began to develop since the early 1980s. In the early 1990s, geography of facility, room and bed capacity of lodging sector in Turkey has reflected mass tourism destination. Because the developments with respect to mass tourism has shaped the accommodation sector in Turkey. However, certain provinces are also in existence that growing in the accommodation sector with alternative tourism during this period. Accommodation sector create direct employment in tourism. The deveopment of accommodation sector together with tourism is an important device that can contribute to economic development for many provinces which has tourism potential in Turkey.

Keyword: Tourism Geography, Lodging Sector, Hotel Industry, Turkey

GİRİŞ

Turizm; insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buradaki genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür (Kozak vd., 2014: 3). Turizm kavramı içinde yer alan yer değiştirme; turistlerin ihtiyaçlarını karşılamak ve onları memnun etmek için; konaklama ve diğer hizmetlere (araba kiralama, restoranlar vb.)

* Araş. Gör., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, email: ayse.okuyucu@bilecik.edu.tr

** Araş. Gör., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, email: oznur.akgis@bilecik.edu.tr

olan taleplerini tetikleemektedir. Turizmin gelişmesiyle; otel, pansiyon, misafirhane vb. konaklama biçimlerini içeren ticari konaklama sektörü giderek büyümektedir (Rogerson, 2012: 73).

Turizm coğrafyası kapsamında ağırlıklı olarak; destinasyonun planlanması ve yönetilmesi, çevresel değişim, yoksulluğun azaltılması, turizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel çeşitli etkileri gibi konular ele alınmaktadır. Bunlara ek olarak; turizm arzı ürünlerinin mekânsal deseni; turizm coğrafyası çalışmalarının ana odak konularından biridir (Pearce, 1979: 416).

Konaklama sektörü, insanların kendi konutları dışında değişik nedenlerle yaptıkları seyahatlerde geçici olarak konaklama, beslenme, dinlenme ve rekreasyon gereksinimlerini ticari amaçlarla en uygun ortamda karşılayan otel, motel, tatil köyü, hostel, kamping, pansiyon, oberj vb. işletmelerin yer aldığı bir sektördür (Usta, 2014: 41). Konaklama işletmeleri turizm çekiciliklerini oluşturan işletmeler grubu içinde yer alır (Kozak vd., 2014: 49). Herhangi bir alanda turizmin gelişmesi, büyük ölçüde konaklama kapasitesine de bağlı olacaktır. Turizmdeki üç temel unsurdan ve arz kaynaklarından biri olan konaklama; turizmin gelişme süreciyle bağlantılı olarak nitelik ve nicelik bakımından değişimlere uğramıştır. Günümüz turistleri için artık çok değişik konaklama şekilleri vardır (Özgüç, 2007: 102). Konaklama işletmeleri farklı şekillerde sınıflandırılmakla beraber, en yaygın kullanılan sınıflandırma “geleneksel” ve “tamamlayıcı” konaklama işletmeleridir. Geleneksel konaklama işletmelerinin en önemlisi otellerdir ancak, motel ve pansiyon işletmeleri de bazı yazarlar tarafından bu gruba dahil edilmektedir. Tamamlayıcı konaklama işletmeleri ise; çoğunlukla motel, pansiyon ve diğer konaklama işletmeleri olarak sınıflandırılmaktadır (Usta, 2014: 42).

Tartışmaya açık olmakla beraber oteller, turizmin en belirgin ve sembolik ifadesidir (Shoval ve Cohen-Hattab, 2001: 910). Fakat otellerin dağılımları konusunun turizm coğrafyası araştırma gündeminde ihmal edildiği görülmektedir. Ekonomik coğrafyacılar tarafından yapılan bazı çalışmalarda bu konudaki araştırma boşluğuna dikkat çekilmiş ve konaklama sektörü konusundaki araştırmaların artırılması gerektiği konusu kabul edilmiştir (Ioannides 2006; Gibson 2009; Hall ve Page 2009; Nepal 2009; Rogerson ve Visser 2011; Gill 2012; Rogerson, 2013a).

Turizm araştırmacıları için ticari konaklama sektörlerinin kurulması, gelişmesi ve yükselmesi önemli bir araştırma temasını temsil etmektedir ve bazı dikkate değer coğrafi katkıları içermektedir (Rogerson, 2013b: 59). Oteller temelde geçici konaklama ve beslenme ihtiyacını karşılamaya yönelik işletmelerdir. Fakat bunun yanı sıra; toplantılar ve konferanslar düzenlenmesi, eğlence ve rekreasyon faaliyetlerinde kolaylıklar sağlaması suretiyle de önemli rol oynarlar. Oteller ulaşım, iletişim, çeşitli mal ve hizmetler için perakende dağıtım sistemleri sağlaması itibarıyla sosyal ve ekonomik açıdan önemli bir unsurdur (Rogerson, 2013b: 60; Usta, 2014: 42; Gündüz ve Barlı, 2013: 3). Bu nedenle turizm üretim sistemlerinin önemli bir parçası olan konaklama sektörü coğrafi açıdan eşitsizliklere neden olması bakımından daha fazla dikkate alınması gereken bir konudur (Niewiadomski, 2015: 174).

Bu makale Türkiye’de 1980’den sonra konaklama sektörünün gelişmesine odaklanmaktadır. Daha spesifik olarak ise çalışmada, Türkiye’de 1990-2013 döneminde turizm işletme belgeli konaklama tesislerinin gelişimi ve mekânsal değişiminin ulusal ölçekte analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu dönem aynı zamanda ulusal turizm ekonomisindeki yükselmeye de işaret etmektedir. 1982’de çıkartılan 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu Türkiye’de konaklama sektörünün gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Bu kanun ile turizm ve konaklama sektörüne sağlanan yatırım teşviklerinin ve mali desteğin çok önemli bir yeri bulunmaktadır. 1980’lerin başlarından itibaren yapılan yatırımlar 1990’lara gelindiğinde, Türkiye’de konaklama sektörünün coğrafi dağılımını ana hatları ile şekillendirmiştir. Ancak Türkiye’de konaklama sektörünün dağılımı, kitle turizmine verilen ağırlık nedeniyle eşit bir şekilde dağılım göstermemiştir. Buradan hareketle; çalışmada Türkiye’de konaklama sektörünün gelişimi, yapısı ve illere göre dağılımını tarihsel ve coğrafi perspektiften analiz etmek amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda, izleyen iki araştırma sorusuna yanıt aranmıştır:

1. Türkiye’de konaklama sektörünün gelişmesi ve yapısal değişiminde turizm sektörünün etkileri nelerdir?

2. 1990-2013 döneminde Türkiye’de konaklama sektörünün coğrafi dağılışındaki değişimler nasıldır?

Çalışma başlıca dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın amacı ve araştırma soruları açıklanmıştır. İkinci bölümde; veri kaynağı ve araştırma yöntemleri açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Türkiye’de turizm sektörünün gelişimi, yapısal değişimi ve dış turizm talebindeki değişimler açıklanmıştır. Dördüncü bölümde ise; Türkiye’de konaklama sektörünün gelişmesi ve coğrafi dağılışı, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın 1990, 2000, 2010 ve 2013 yılı verilerine dayalı olarak analiz edilmiştir.

VERİ VE YÖNTEM

Çalışmada nicel araştırma teknikleri kullanılmıştır. Türkiye’de konaklama sektörünün coğrafi dağılışında meydana gelen değişimi ortaya koymak amacı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın tesis istatistiklerinden yararlanılmıştır. Türkiye’de konaklama sektörü, 1980 sonrasında sağlanan yatırım ve teşviklerle bir gelişme hızı yakalamış ve elde edilen döviz, gelen yabancıların sayılarındaki artışlarla, 1980-1990 dönemi arasında konaklama sektörünün arz kapasitesinde önemli bir artış yaratmıştır. Esas olarak 1982 Turizm Teşvik Kanunu’ndan sonraki dönemde; 1985-1990 döneminde konaklama arzında önemli bir artış olmuştur. Bu dönemde Bakanlıktan yatırım belgesi alan pek çok tesis 1990 yılında işletme belgesi olarak faaliyete geçmiştir. Bu nedenle çalışmada 1990, 2000, 2010 ve il düzeyinde yayınlanan son veriler olması nedeniyle 2013 yıllarında Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan işletme belgesi almış olan konaklama tesisleri analiz edilmiştir.

Excel formatında 1990, 2000, 2010 ve 2013 yıllarında, Türkiye’de il düzeyinde konaklama tesislerinin tesis, oda ve yatak sayılarını gösterir bir tablo hazırlanmıştır. Hazırlanan tablo dbf formatında ArcGIS 10 programında iller katmanı ile il birleştirilmiştir. Hazırlanan veri sorgulama sisteminde belirtilen yıllarda tesis, oda ve yatak sayıları il düzeyinde görsel hale getirilerek haritalanmıştır. Çalışmada 1980 yılı için il düzeyinde tesis, oda ve yatak sayısını gösterir bir veri setine ulaşılamadığından haritaların oluşturulmasında 1980 yılı dikkate alınmamıştır.

Araştırmada turizm yatırım belgeli tesisler henüz faaliyete açılmadıklarından haritaların oluşturulmasında, bunların sayıları dikkate alınmamıştır. Türkiye’de 2013 yılında 9.196 belediye belgeli tesis vardır ve bunların toplam yatak kapasiteleri 497.728’dir. Ancak, belediye belgeli tesisler, uluslararası turizm pazarında etki gücüne sahip olmadıklarından çalışma kapsamına alınmamıştır ve haritaların oluşturulmasında hesaba katılmamıştır.

Çalışmada aynı zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan; ziyaretçi sayıları, turizm gelirleri, turist başına harcama ve konaklama tesislerinin sınıfları ile ilgili veriler elde edilmiştir. Elde edilen malzeme tablo, grafik ve harita sunumlarına dönüştürülerek veriler sade ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmeye çalışılmıştır.

TÜRKİYE’DE TURİZMİN GELİŞİMİ, YAPISAL DEĞİŞİMİ VE DIŞ TURİZM TALEBİNDEKİ DEĞİŞİMLER

Türkiye turizminin gelişim süreci, planlı dönem öncesi (1923-1963) ve planlı dönem (1963’ten günümüze) olmak üzere iki ana döneme ayrılmaktadır (Emekli vd., 2006: 11). 1923 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte her alanda olduğu gibi turizmde de bir dizi atılımlar gerçekleşmiştir. Fakat Türkiye’de turizm olan asıl ilgi 1950’li yılların başında yoğunlaşmıştır. Döviz gelirlerinin artırılması amacı ile geliştirilmesi düşünülen kaynaklar arasında uluslararası turizm talebinin artırılması yer almıştır. Fakat planlı dönem öncesinde Türkiye’ye gelen uluslararası ziyaretçi sayısı 200.000’e dahi ulaşamamıştır (Ege, 2013: 38-39).

Türkiye 1963 yılında planlı karma ekonomi modelini benimsemiştir. 1963 yılından başlayarak beş yıllık plan yatırım politikalarında belirleyici olmuştur (Boratav, 2014: 118). 1963-

1983 yılları arasında turizm politikası, ödemeler dengesine turizm gelirleriyle pozitif katkı yapmayı, döviz gelirlerini artırmayı, istihdama katkı sağlamayı ve vatandaşlara tatil olanakları sunmayı hedeflemiştir (Gülbahar, 2009: 153).

Türkiye’de turizmin 1980 yılından sonra büyük bir gelişme göstererek, ülke kalkınmasında lokomotif görevi üstlendiği görülmektedir. 24 Ocak 1980 ekonomik kararlarından sonra, Türkiye’de ithal ikameci politika terk edilerek, ihracata yönelik sanayileşme stratejisi benimsenmiştir. Böylece, ihracat odaklı sanayileşmenin gerçekleştirilmesinde turizm sektörü; kolay, etkili, verimli ve nispi olarak da ucuz bir araç olarak görülmüştür. Ancak, turizmin Türkiye ekonomisi içindeki hızlı yükselişinde hiç kuşkusuz, 1982 yılında çıkarılan 2634 sayılı “Turizmi Teşvik Kanunu” ile sektöre sağlanan yatırım teşviklerinin ve mali desteğin çok önemli bir yeri bulunmaktadır (Bahar, 2006: 138).

Sonuç olarak Türkiye’de turizm sektörünün yapısal değişimi 1980’li yıllarda ivme kazanmıştır ve bu dönemde turizm sektöründe hızlı gelişmeler kaydedilmeye başlanmıştır. 1980’li yıllardan sonra yabancı turist sayılarında, turizm gelirlerinde ve turist başına yapılan harcamalarda bir artış gözlenmektedir (Gökdeniz vd., 2009: 217; Çımat ve Bahar, 2003: 4) (Tablo 1).

Turist sayısında elde edilen hızlı artış nedeni ile konaklama işletmelerine olan talep de hızla artmıştır. 1980’lerden itibaren yapılan çalışmalar ve turizm altyapı olanaklarının artması ile Türkiye’ye gelen ziyaretçi sayısı 1990 yılında 5 milyonu geçmiştir. 1980 yılından 2014 yılına kadar geçen sürede, Türkiye’ye yönelik turizm talebinde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Gelen yabancı sayısı ve turizm gelirleri önemli ölçüde artmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Türkiye’ye Gelen Toplam Turist Sayısı, Turizm Geliri ve Turist Başına Harcama

Yıllar	Ziyaretçi Sayısı	Turizm Geliri (1000 \$)	Turist Başına Harcama (\$)
1980	1.288.060	326.654	253.6
1990	5.389.308	3.225.000	621.3
2000	10.428.153	5.203.000	764.3
2010	33.027.943	24.930.992	755
2013	39.226.226	32.308.991	824
2014	41.415.070	34.305.903	828

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015a

1990’lı yıllardan itibaren turizm tüketim kalıplarında önemli değişimler meydana gelmeye başlamıştır. Bu dönemde deniz-kum-güneş üçgeninde yoğunlaşan klasik tarzdaki turizm hareketlerinin yanı sıra; alternatif bazı turizm çeşitleriyle ilgili çalışmalar hız kazanmış, talebe bağlı olarak bu alanda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde gelişmiş kıyı destinasyonlarının gerisinde kalan alanlar da kıyı ile entegre bir şekilde turizm faaliyetlerine dahil edilmeye başlanmıştır. Fakat bu dönemde kitle turizminden bağımsız olarak gelişme gösteren Doğu Karadeniz Bölgesi dikkat çekmiştir. 1990’lı yılların başında Turizm Bakanlığı’nca bölgenin turizme açılması ve 16 yaylanın turizm merkezi ilan edilmesi bölgede turizmin gelişmesine katkı sağlamıştır (Somuncu, 1997: 274; Gülbahar, 2009: 156; Somuncu vd., 2012: 10).

2000’li yıllarda ise yine alternatif turizm faaliyetlerine olan ilgi giderek yükselmeye devam etmiştir. Kültür, sağlık, kongre, yatçılık, eğlence ağırlıklı faaliyetlere olan talep artmıştır. Dünya turizm talebindeki değişimlere bağlı olarak, Türkiye de bu dönemde Ege ve Akdeniz sahil şeridi ile Nevşehir, Ürgüp ve Avanos dışında kalan yerlerde yapılacak turizm yatırımları küçük ve orta boy işletme kapsamına alınarak bunlara kredi tahsisi yapılması, yatırım teşvik belgeleri ve fon kaynaklı kredi verilmesi öngörülmüştür. Sonuç olarak Türkiye’de 1980’lerde kıyı turizmi ile başlayan turizm hareketleri zamanla çeşitlenmiş, diğer turizm türleri ile yeni yapılanmaya girmiş, turizm ve konaklama tesisleri yapısal ve mekânsal çeşitlenmeye uğramıştır (Gülbahar, 2009: 157; Emekli, 2005: 103).

TÜRKİYE'DE KONAKLAMA SEKTÖRÜNÜN GELİŞMESİ VE COĞRAFI DAĞILIŞI

Türkiye'de Konaklama Sektörünün Gelişmesi ve Yapısal Değişimi

Turizm ürününü oluşturan turizm işletmeleri içerisinde, konaklama işletmeleri önemli bir yere sahiptir. Turizm hareketlerine katılan insanlara, birincil olarak güvenli barınma olanağı sunmak üzere, onların konfor, dinlenme, yeme-içme, eğlenme gibi gereksinimlerini karşılayan konaklama işletmeleri kendi içerisinde; otel, motel, tatil köyü, pansiyon, dağ oteli, termal tesis gibi çeşitlere ayrılmaktadır. Konaklama tesisleri müşterilerin gecelemelemlerinin yanı sıra, yiyecek-içecek ve kısmen eğlence gereksinimlerini karşılamak üzere kurulmaktadır. Bu tesisler turizm faaliyetlerinin durağan kısmını oluşturmaktadırlar ve konaklama işletmeleri içerisinde en önemli grubu, oteller oluşturmaktadır (Kozak vd., 2012: 57).

Konaklama kolaylıkları, turizmin gelişmesinde rol oynayan başlıca unsurlardan biridir. Türk konaklama işletmelerinin geçmişine göz attığımızda, bu geçmişin Selçuklular ve Osmanlılar tarafından inşa edilen hanlar ve kervansaraylara dayandığını görmekteyiz. Konaklama işletmelerinin çağdaş örnekleri ilk olarak Orient Express'in İstanbul'a yönelik tren seferleri sırasında görülmektedir. Bu yıllarda İstanbul'da pek çok konaklama tesisin işletmeye açıldığı bilinmektedir. 1982 yılında inşa edilmiş, modern anlamdaki ilk konaklama tesisleri Pera Palas'tır. Modern Türk turizminin başlamasına öncülük eden ve uluslararası otel zinciri olarak Türkiye'de ilk kez kurulan konaklama işletmesi ise İstanbul Hilton Oteli olmuştur (Dinçer ve Dinçer 1989: 3; Kozak vd., 2014: 115).

Türkiye'de Cumhuriyetin ilan edilmesinden, 1963 planlı döneme kadar olan süreçte konaklama sektöründe faaliyet gösteren tesis sayısının çok az olduğu görülmektedir. 1963 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın kurulması planlı dönemin turizm adına en önemli gelişmesidir. Bakanlık; turizm tesislerinin yönlendirilmesi ve belgeli konaklama ve yeme içme tesislerinin fiyatlarını belirlemekle yetkili kılınmıştır. Planlı dönemle birlikte başta; Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde konaklama tesisleri yatırımlarının artırılması hedeflenmiştir. İlk üç kalkınma planı döneminde konaklama tesisleri yatırımlarının öncelik bölgelerinde yoğunlaştırılması ve kurulacak tesislerin kapasite ve niteliklerinin kitle turizminin gereklerine uygun olması amaçlanmıştır (Çavuş ve Öncüler, 2013: 95-100).

Türkiye'de konaklama sektöründeki esas gelişme 1982 yılında çıkarılan Turizmi Teşvik Kanunu'ndan sonraki süreçte gerçekleşmiştir. Türkiye bu kanun ile turizm sektörünü düzenleyip, geliştirecek dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturmuştur. Turizm talebindeki artış yatırımları uyarı ve teşvik etmiştir. 1980'lerin sonlarında Türkiye; sosyal, ekonomik ve teknolojik bakımdan yeterli bir altyapıya sahip olmadığı halde, gözde bir destinasyon olmuştur. Turist sayısında elde edilen hızlı artış nedeniyle, ön araştırma ve planlama yapılmadan konaklama işletmeleri ve destek üniteleri ardı ardına hizmete sunulmuştur (Çımat ve Bahar, 2003: 8-9; Gülbahar, 2009: 154).

1985-1989 dönemi sektörel yatırımların hibe türü teşviklerden en fazla yararlandığı dönem olmuştur. Böylece 1990 yılına gelindiğinde Türkiye'de turizm işletme belgeli 1.260 tesis, 83.953 oda ve 173.227 yatak kapasitesine ulaşılmıştır (Tablo 2).

1990'lardan itibaren turizm alt ve üst yapısının nitelik ve niceliğinin artırılmasına önem verilmiştir. Bu dönemde turizm faaliyet süresinin uzatılması, mevcut tesislerin doluluk oranının artırılması ve küçük kapasiteli tesisler teşvik edilmeye başlanmıştır. Özellikle Doğu Karadeniz'de turizm faaliyetlerinin gelişmesi, aile işletmelerinin de önünü açmıştır.

Türkiye'de tesis, oda ve yatak kapasitesindeki artışta, büyük ölçüde devlet desteği, özel teşebbüsler ve uluslararası turizm talebindeki artışlar etkili olmuştur. Günümüzde gelinen noktada Türkiye'de konaklama sektörü sayısal bakımdan önemli bir büyüklüğe ulaşmıştır. Nitekim Türkiye; 2013 yılında turizm işletme belgeli 2.982 tesis ve 749.299 yatakla konaklama sektöründe dünyada turizm alanında yarışan ilk on ülke içinde yer almaktadır (Çavuş ve Öncüler, 2013: 112).

Tablo 2: Turizm İşletme ve Yatırım Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı

Yıllar	Turizm İşletme Belgeli			Turizm Yatırım Belgeli		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
1966	165	-	16151	291	-	23807
1970	292	15.243	28.354	301	13.372	25.872
1980	511	28.992	56.044	267	13.019	26.288
1990	1.260	83.953	173.227	1.921	156.702	325.515
2000	1.824	156.367	325.168	1.300	113.452	243.794
2010	2.647	299.621	629.465	877	114.771	252.984
2013	2.982	357.440	749.299	1.056	139.928	301.862

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015b

Daha önce de bahsedildiği üzere turizm sektörü denilince, akla ilk olarak oteller gelmektedir. Türkiye’de 2013 yılında turizm işletme belgeli toplam 2.982 konaklama tesisinin 2.341’i otellerden meydana gelmektedir. Toplam turizm yatırım belgeli 1.056 konaklama tesisin ise 839’u otellerden meydana gelmektedir (Tablo 3).

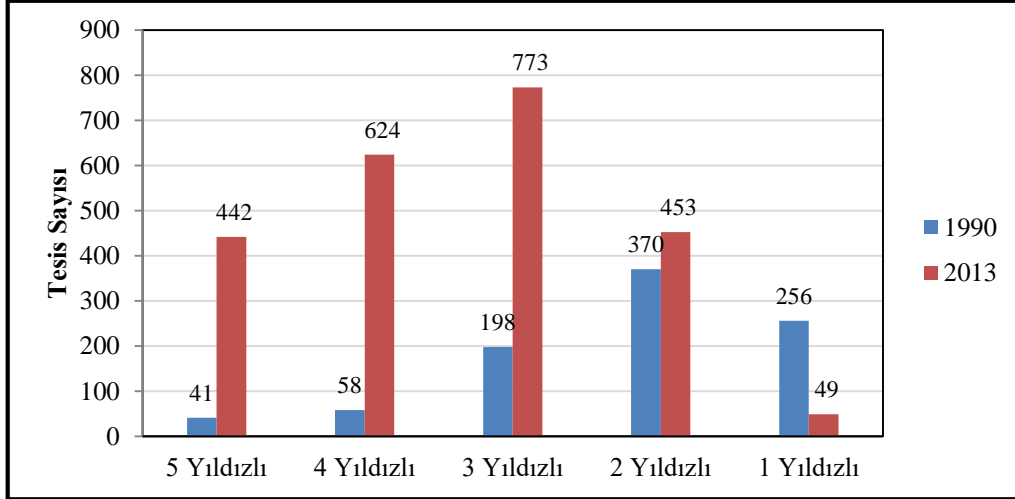
Tablo 3: Turizm Belgeli Konaklama Tesisleri İçerisinde Sınıflarına Göre Otel Sayıları, 2013

Türü	Sınıfı	Turizm İşletme Belgeli			Turizm Yatırım Belgeli		
		Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Otel	5 Yıldızlı	442	141.836	301.406	188	51.870	111.861
	4 Yıldızlı	624	91.793	189.400	311	43.217	90.187
	3 Yıldızlı	773	48.285	97.579	292	18.200	37.212
	2 Yıldızlı	453	17.200	33.943	24	1.495	3.193
	1 Yıldızlı	49	1.815	3.550	24	702	1.324
	Otel Toplamı	2.341	300.929	625.878	839	115.484	243.777
	Konaklama Tesisleri Toplamı	2.982	357.440	749.299	1.056	139.928	301.862

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015b

Türkiye’de kitle turizmin yaygınlaşması ve uluslararası turizm talebinin artması ile otellerin nitelik ve standartlarında da yükselme meydana gelmiştir. Türkiye 1990’da beş yıldızlı sadece 41 otele sahipken, bu sayı 2013’te 442’ye ulaşmıştır. 1990 yılında turizm işletme belgeli toplam 923 otelin 297’si (%32), 3-5 yıldız sınıftaki otellere karşılık gelmekteydi. 2013 yılına gelindiğinde ise turizm işletme belgeli 2.341 otelin 1.839’unu (%78), 3-5 yıldız sınıftaki oteller meydana getirmektedir. Bu geçen sürede uluslararası turizmin gelişmesi ve iç turizmde meydana gelen değişimlerle otel sektörü, artan bir şekilde çeşitlenmiş, nitelik ve standartları yükselmiştir (Şekil 1).

Türkiye’de turizm yatırımcıları, son yıllara kadar turizm talebindeki büyümeye cevap verecek olan ve aynı zamanda vergi avantajlarından istifade etmelerine fırsat verecek şekilde kapasite artırımını uygun görerek yatırımlarını sürdürmüş ve Dedeman, IC, Gloria, Rixos, Joy, Barut gibi sıralanabilecek çok sayıda Türk otel zincirinin oluşmasına neden olmuşlardır. 2005 yılında Türkiye’de 111’i yerli, 16’sı yabancı grup ve zincir otel tespit edilmiştir. Türkiye’nin daha çok kıyı bölgelerinde yerli grup ve zincir oteller yer alırken, yabancıların genellikle şehir otelcilğinde yoğunlaştıkları görülmektedir (Çavuş ve Öncüer, 2013: 108; Üner vd., 2006: 36).

Şekil 1: Turizm İşletme Belgeli Otellerin Sınıflarındaki Değişim, 1990-2013
Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015b

Türkiye’de Konaklama Sektörünün Coğrafi Dağılımındaki Değişim

Bu bölümde Türkiye’de turizm işletme belgeli konaklama tesislerinin coğrafi dağılımındaki değişimler, konaklama sektöründe öne çıkan başlıca yedi il ve diğer iller için, 1990, 2000, 2010 ve 2013 yıllarındaki değişimlere göre ele alınmaktadır. Türkiye’de 1990 yılından 2013 yılına kadar geçen 23 yıllık sürede, turizm işletme belgeli tesis sayısı 1.260’tan 2.982’ye yükselmiştir. Buna göre, geçen 23 yıllık sürede tesis sayısında %136.7’lik bir artış olmuştur. Antalya, Muğla, İstanbul, İzmir, Aydın, Ankara ve Balıkesir illeri 1990 yılında Türkiye’deki toplam tesis sayısının %69.6’sına, oda sayısının %76.3’üne ve yatak sayısının %76.3’üne sahip olmuşlardır. 2013 yılında ise bu iller toplam tesis sayısının %66.1’ine, oda sayısının %82’sine ve yatak sayısının %82.6’sına sahip olmuşlardır (Tablo 4).

Tablo 4: Turizm İşletme Belgeli Tesis, Oda ve Yatak Sayısının İllere Göre Dağılımı

İller	1990			2000			2010			2013		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Antalya	237	22.233	47.299	420	54.165	114.871	686	143.754	306.534	710	169.080	362.274
Muğla	156	9.207	19.741	275	22.768	48.239	380	41.188	88.479	365	43.740	93.016
İstanbul	202	13.574	26.586	242	20.928	42.655	372	31.017	62.841	432	39.617	80.313
İzmir	84	5.681	11.569	139	10.939	22.532	132	12.190	25.688	159	15.154	31.466
Aydın	76	5.457	10.793	101	9.387	19.135	72	9.370	19.483	75	10.416	21.449
Ankara	69	4.855	9.828	94	6.503	12.819	142	9.552	19.231	158	10.694	21.414
Balıkesir	53	3.042	6.382	67	3.903	8.201	69	4.302	8.760	71	4.273	8.677
Toplam	877	64.049	132.198	1.338	128.593	268.452	1.853	251.373	531.016	1.970	292.974	618.609
(%)	69.6	76.3	76.3	73.4	82.2	82.6	70	83.9	84.4	66.1	82	82.6
Diğer İller (Toplam)	383	19.904	41.029	486	27.774	56.716	794	48.248	98.449	1.012	64.466	130.690
Diğer İller (%)	30.4	23.7	23.7	26.6	17.8	17.4	30	16.1	15.6	33.9	18	17.4
Türkiye Toplamı	1.260	83.953	173.227	1.824	156.367	325.168	2.647	299.621	629.465	2.982	357.440	749.299

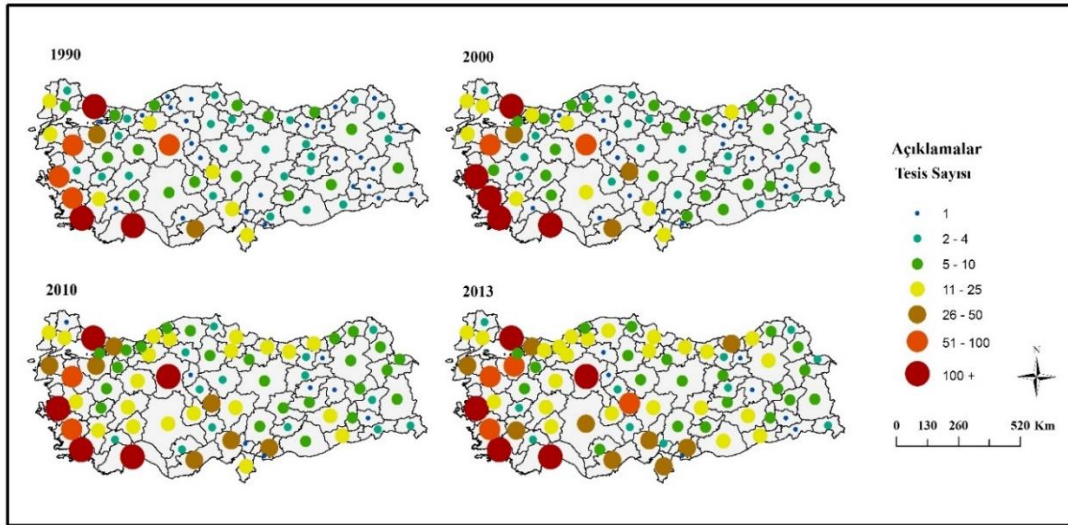
Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015b

Yukarıda bahsedilen iller Türkiye’de uluslararası turizmin yoğunlaştığı illerdir. Antalya, Muğla, Aydın ve Balıkesir özellikle turizme bağlı olarak konaklama sektörünün artış gösterdiği illerdir. Ancak bu iller arasında, İstanbul, İzmir, Ankara’da konaklama sektöründeki gelişim, salt turizme bağlı olmayıp, sanayi ve hizmet sektörlerindeki gelişmeler de etkili olmuştur. Ankara’nın idari merkez olması ilde özellikle şehir otellerinin gelişme göstermesini sağlamıştır.

1980’lerden itibaren yapılan düzenlemeler ile Türkiye’de sağlanan teşvikler kitle turizminin gelişmesine büyük katkı yapmıştır. Bu dönemde Türkiye, bozulmamış doğal güzellikleri ve sahilleri, düşük fiyatlı tatil olanaklarıyla kitle turizmine ve paket turların düzenlenmesine uygun bir turistik yer olarak tanıtılarak, yabancı yatırımlar da yoğun olarak özendirilmiştir (Gülbahar, 2009: 154).

Türkiye’de konaklama sektörünün mekânsal deseninin oluşmasında 1980’li yılların başından itibaren, uluslararası turizmi geliştirme konusunda yapılan girişimler etkili olmuştur ve özellikle konaklama sektörünün geliştirilmesine yönelik yatırımlar artmıştır. Bu dönemde yatırım belgesi alan pek çok konaklama tesisi 1990’lara gelindiğinde, Türkiye’deki konaklama sektörünün mekânsal desenini çoktan çizmiştir (Şekil 2).

Nitekim 1990 yılında turizm işletme belgesi toplam 1.260 tesis bulunmaktadır. Bu tesislerin toplam 877’si (%69.6) Antalya, Muğla, İstanbul, İzmir, Aydın, Ankara ve Balıkesir illerinde toplanmıştır. 2013’te ise, toplam 2.982’ye yükselen konaklama tesislerinin 1.970’inin (%66.1) yine bu illerde toplandığı görülmektedir. 1990 yılında, 100’den fazla konaklama tesisine sahip; Muğla, Antalya ve İstanbul olmak üzere üç il bulunmaktayken, 2013 yılında ise; bu gruba İzmir ve Ankara illeri katılmıştır (Şekil 2; Tablo 4).

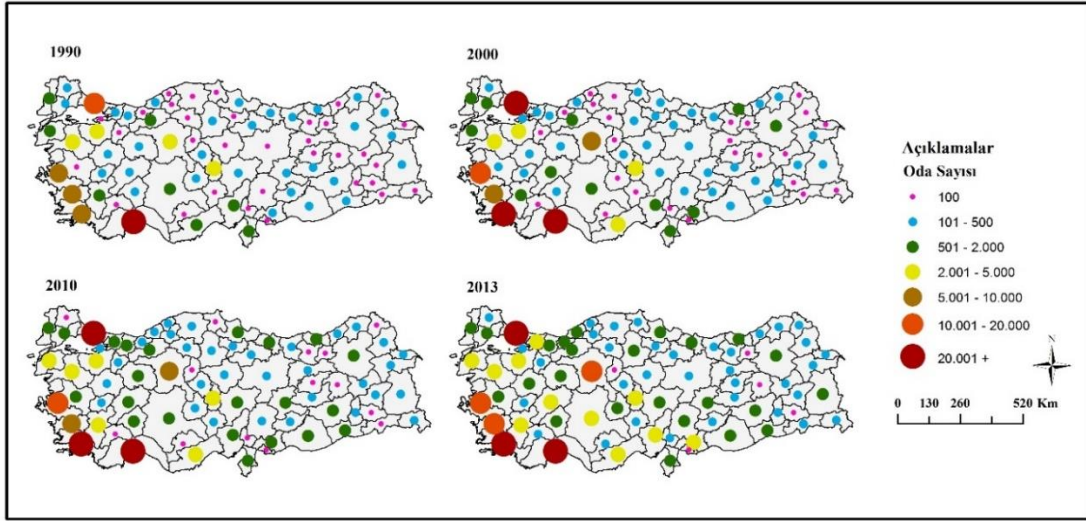

Şekil 2: İllere Göre Turizm İşletme Belgesi Konaklama Tesis Sayılarının Değişimi

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2015b) verilerinden düzenlenmiştir.

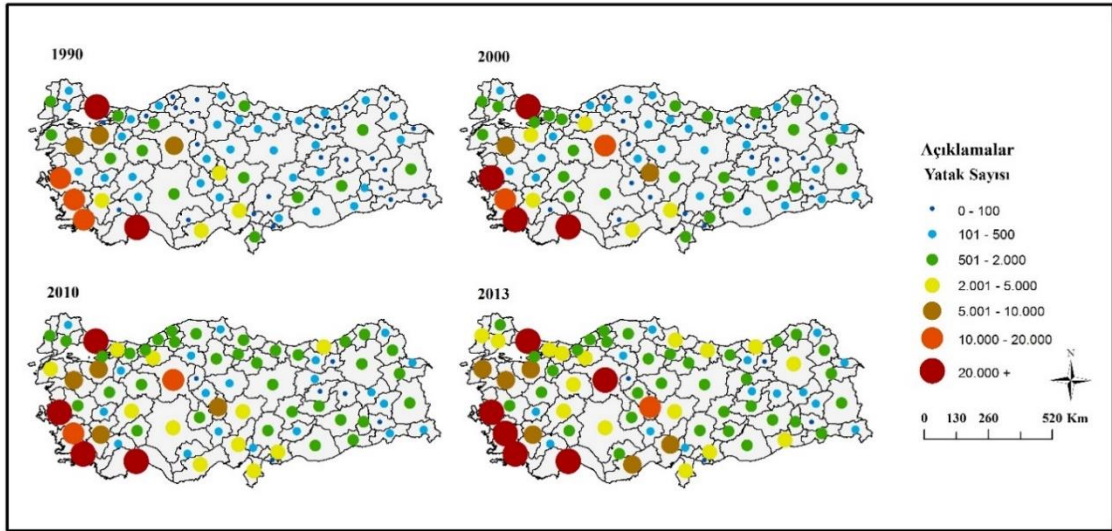
Konaklama tesislerinin sayılarının illere göre dağılışı aynı zamanda Türkiye’deki oda sayıları ve yatak kapasitesinin de coğrafi dağılışı vermektedir. Nitekim 1980’lerden itibaren turizmin kitle turizmi şeklinde gelişmeyi teşvik etmesi ile konaklama tesislerinin bu turizm bölgelerinde (Antalya, Muğla vb.) 300 ve daha fazla odaya sahip büyük otellerin gelişmesini teşvik etmiştir. Dolayısıyla bu iller oda sayısı ve yatak kapasitesinde de büyük bir paya sahip olmuşlardır (Şekil 3 ve 4).

1990 yılında belirtilen yedi ildeki toplam oda sayısı 64.049 olup, Türkiye’deki toplam oda sayısının %76.3’üne karşılık gelmektedir. 2013’te ise bu illerdeki toplam oda sayısı 292.974 olup Türkiye’deki işletme belgesi tesislerdeki oda sayısının %82’sine karşılık gelmektedir. Buna göre geçen 23 yıllık sürede bu illerdeki oda sayıları, büyük kapasiteli otellerin gelişmesine bağlı olarak daha da artmıştır.

Şekil 3: Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde İllere Göre Oda Sayılarındaki Değişim
Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2015b) verilerinden düzenlenmiştir.

1990 yılında belirtilen yedi ildeki işletme belgeli tesislerdeki yatak sayısı 132.198 olup Türkiye'deki toplam yatak kapasitesinin %76.3'üne karşılık gelmiştir. 2013 yılında ise bu illerdeki toplam yatak kapasitesi 618.609'e yükselmiş ve ulusal toplamın %82.6'sına karşılık gelmiştir. Buna göre geçen 23 yıllık sürede, bahsi geçen yedi ildeki tesis sayısının ulusal toplamdaki oranı azalmasına rağmen, oda ve yatak kapasitesinde önemli ölçüde artış gösterdikleri görülmektedir.

Şekil 4: Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde İllere Göre Yatak Kapasitesindeki Değişim
Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2015b) verilerinden düzenlenmiştir.

Sonuç olarak, Türkiye'deki işletme belgeli konaklama tesisleri ağırlıklı olarak Ege Denizi ve Akdeniz'e kıyısı bulunan illerde kutuplaşma göstermektedir. Önemli bir turizm destinasyonu olan Antalya'nın doğusunda yer alan Mersin ve Adana illeri, kıyı turizmi bağlamında potansiyele sahip olsalar da bu iller 1980 yılı sonrasında yoğun bir sanayi büyüme performansı sergilemişlerdir. Bu illerdeki teşvikli yatırımlar ağırlıklı olarak sanayiye yönelmiştir (Yavan, 2011: 134-165). Bu nedenle konaklama sektöründe Antalya ili kadar gelişme gösterememişlerdir. Örneğin 2013'te yatak sayısı, Mersin'de 6.619'a ve Adana'da 5.134'e ulaşmıştır. Aynı yılda

Antalya ilinde yatak sayısı 362.274'tür. Bu durum aynı zamanda turizmin konaklama sektörünün gelişmesine ne derece etki edebileceğini göstermektedir.

Marmara bölgesinde ise İstanbul'dan sonra önemli konaklama kapasitesine sahip olan illerden biri Bursa'dır. Bursa ilinde 2013'te toplam yatak kapasitesi 9.356'dır. Marmara denizine; Mudanya, Gemlik ve Karacabey ilçeleri ile kıyısı olan Bursa, yoğunlukla ikinci konutlara bağlı olmakla birlikte, kıyı turizm olanaklarına sahiptir, il aynı zamanda kış turizm olanakları ve kültür turizmi olanaklarına da sahiptir. Ancak Bursa ilinde konaklama sektöründeki büyümede yine sanayi sektörünün gelişmesi de etkili olmuştur. Bursa ili 1980'li yıllar sonrasında yoğun bir sanayi büyüme performansı yakalayan iller arasındadır (Yavan, 2011: 134). Bu nedenle büyümede turizme yeterince ağırlık verilememiştir. Marmara bölgesinde konaklama sektöründe ve turizmde önemli bir yeri olan bir diğer il de Çanakkale'dir. Konaklama sektörü ağırlıklı olarak turizme bağlı olarak gelişme gösteren Çanakkale ilinde, 2013 yılında toplam yatak kapasitesinin 5.123'e ulaştığı görülmektedir.

Ege Denizi'ne kıyısı olan Muğla, İzmir, Aydın ve Balıkesir illeri dışında, turizmde ve konaklama sektöründe gelişme gösteren bir diğer il ise kıyı ile bağlantısı olmayan Denizli ilidir. Denizli; Hierapolis, Laodikya, Tripolis, Herakleia, Attuda ve Colossae gibi 30'a yakın antik kent ile önemli bir uygarlık beşiğidir (Ongun, 2014: 65). Denizli ili 2013'te 6.265 yatak kapasitesine ulaşmıştır.

1990'ların başlarından itibaren dünyadaki turizm eğilimleri doğrultusunda Türkiye'de de alternatif turizm çeşitlerinin geliştirilmesi konusunda çalışmalar hızlandırılmıştır. 1990'lardan itibaren Türkiye'de alternatif turizm kapsamında; başta kış sporları ve yayla turizmi konusunda çalışmalar yapılmıştır. Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki bazı yaylalar turizm merkezlerine dönüşmüş, buralara yapılan turizm yatırımları artmıştır (Somuncu vd., 2010: 109). Örneğin Rize ilinde; 1990 yılında 1 tesis varken 1990'lardan itibaren başlayan yayla turizmindeki gelişmelere bağlı olarak tesis sayısı 2013'te 11'e ulaşmıştır. Ancak bölgeki oteller daha çok küçük ölçekli işletmeler olarak geliştikleri için oda ve yatak kapasitelerinde çok fazla artış kaydedilmemiştir. Rize'de 1990'da oda sayısı 28 ve yatak sayısı 56 iken; 2013'te oda sayısı 426'ya ve yatak sayısı 854'e ulaşmıştır.

Dağ turizmi içinde sürdürülen yayla turizmi, alpinizm ve kış turizmi gibi turizm faaliyetleri Türkiye'de turizmin çeşitlenmesine katkı sağladığı gibi; bu tip turizm olanaklarına imkân veren alanlarda konaklama tesislerinin de gelişmesine katkı sağlamaktadır. Türkiye'de alternatif turizmin gelişmeye başladığı 1990'lı yıllardan itibaren dağlık alanlarda turizm faaliyetleri artmaya başlamıştır. Türkiye, kuzeyde Karadeniz Dağları, güneyde Toros Dağları ve iç kesimlerde Ağrı, Süphan, Erciyes gibi yüksek volkanik dağların varlığı nedeniyle dağcılık ve dağ turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir (Somuncu, 2004: 18; Doğaner, 1997: 19).

Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenmiş olan Kış Turizm Koridoru içinde Erzincan, Erzurum, Ağrı, Kars ve Ardahan illeri yer almaktadır. Bu koridor boyunca kış sporlarının ve turizm merkezlerinin geliştirilmesi çalışmaları öncelikli olarak yürütülmektedir. Bakanlık tarafından kış sporları turizmine yönelik olarak ilan edilmiş toplam 28 bölge vardır. Ancak Bakanlık dışında, çeşitli idareler tarafından kayak merkezi olarak belirlenenlerle birlikte bu sayı 51'e ulaşmış durumdadır. Bakanlıktan belgeli tesislerden hareket edildiğinde yatak kapasitesi 9.549'a ulaşmıştır. Ancak, yapılan planlamalar bu rakamın 78 bin 645'e ulaşacağı yönündedir. Buna göre kış turizmi, önümüzdeki yıllarda Türkiye'de konaklama sektörünün coğrafi dağılışında etkili olacaktır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013).

Dünyada; 1970'li yıllardan itibaren gerek turizmin çevresel etkilerine dikkat çekilmesi, gerek toplumların sosyal, kültürel, ekonomik değerlerinde yaşanan değişimlere bağlı olarak turizmde yeni ürünlere olan talep artmıştır (Okuyucu ve Somuncu; 2013: 627). Türkiye turizm yolculuğuna kültür turizmi ile başlamasına rağmen, 1980'li yıllardan sonra deniz-kum-güneş üçlüsüne dayalı ve gezi-eğlence amaçlı bir turizm anlayışı gelişmiştir (Gülcan, 2010: 99). 1990'lı yıllarda Türkiye'de alternatif turizmin çeşitlendirilmesi; kültür, miras ve inanç turizmi

kapsamında yapılan çalışmalar da Türkiye'deki konaklama sektörünün gelişmesinde etkili olmuştur. Kültür turizmi bağlamında gelişme gösteren en önemli merkez İstanbul'dur. Ancak İstanbul'da konaklama sektörünün gelişmesinde salt turizm etkili olmamıştır. Bu gelişmede şüphesiz İstanbul'un önemli bir sanayi ve ticaret şehri olması ve hizmetler sektöründeki gelişmeler de etkili olmuştur.

Türkiye'de kültür turizmine bağlı olarak konaklama sektöründe gelişme gösteren en önemli il Nevşehir'dir. Nevşehir'de 1990 yılında tesis sayısı 25, oda sayısı, 2.081 ve yatak sayısı 4.385 iken 2013 yılında gelindiğinde tesis sayısı 54, oda sayısı 4.855 ve yatak sayısı 10.284'e ulaşmıştır. Türkiye'de kıyıda yer almayıp ve turizme bağlı olarak, konaklama sektöründe dikkat çekici bir gelişme gösteren önemli illerden biri de Nevşehir'dir (Şekil 2).

Türkiye on bin yıllık yerleşme tarihi ve kültürel birikimi ile; İstanbul, Şanlıurfa, İzmir, Bursa, Edirne, Gaziantep, Siirt, Mardin ve Bitlis illeri önemli kültürel çekiciliklere sahiptir. Ancak Şanlıurfa, Gaziantep, Mardin, Siirt ve Bitlis gibi illerde turizm altyapısının ve tanıtım faaliyetlerinin yetersiz olması, turizmin ve buna bağlı olarak da konaklama sektörünün de yeterince gelişmemesine neden olmaktadır.

Türkiye'de konaklama sektörününün coğrafi dağılışı üzerinde etkili olan bir diğer turizm türü ise sağlık turizmidir. Sağlık amaçlı turizm kapsamında değerlendirilen termal turizm; şifalı suların, şifalı çamur ve buharların bulunduğu yörelerde gerçekleşen bir turizm türüdür (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 9). Türkiye'de 65 adet Turizm Merkezi ve 200 civarında kaplıca tesisi bulunmaktadır. Ankara Haymana ve Kızılcahamam'da birer termal otelin, Afyonkarahisar, Balıkesir, Bolu, Bursa, Yalova, İzmir ve Kütahya gibi illerde modern termal tesislerin bulunduğu Türkiye'de, diğer kaplıcalar büyük ölçüde istenilen düzeyde değildir (Akpınar, 2010: 41). Kaplıca turizmi altyapısını ve konaklama tesislerinin geliştiği iller arasında Afyonkarahisar ili önemli bir yer tutmaktadır. 1990 yılında Afyonkarahisar'da yatak kapasitesi 308 iken 2013'te 4.910'a yükselmiştir.

Türkiye'de medikal turizm, golf turizmi, kongre turizmi, yat turizmi gibi turizm türlerinin gelişmesi, konaklama endüstrisinin nitelik ve niceliksel gelişmesi üzerinde etkili olacaktır. Ancak, konaklama tesislerinin mevcut coğrafi dağılışı deseninde çok fazla değişikliğe yol açmayacağı düşünülmektedir. Çünkü belirtilen turizm türleri; Antalya, İstanbul, Muğla, İzmir ve Ankara gibi turizm ve önemli ticaret merkezi olan illerde gelişme eğilimi göstermektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Turizm potansiyel ekonomik gelişmeyi teşvik ettiğinden dünyadaki birçok ülke kalkınma politikalarında turizme daha fazla yer vermektedir. Turizmin en önemli faydaları arasında bölgesel gelirlerin artması ve ödemeler dengesine yaptığı pozitif katkılar yer almaktadır. Bununla birlikte turizm; bölgesel ekonominin gelişmesi, iş olanaklarının yaratılması ve vergi gelirlerinin artmasını sağlamaktadır (Timothy ve Teye, 2009: 47).

Ancak, turizmin belki de en önemli etkisi istihdam yaratmasıdır. Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi (WTTC) küresel turizm ekonomisinde 80.75 milyon kişinin doğrudan istihdam edildiğini ve dolaylı istihdamlarla birlikte bu sayının 240 milyona ulaştığını tahmin etmektedir. Bu veriler dünyadaki toplam istihdamın %8'inin turizmden oluştuğunu göstermektedir (Timothy ve Teye, 2009: 49). Türkiye'de turizmle ilgili 5 ana faaliyet kolunda sigortalı olarak çalışanların sayısı, 2012 yılında 715 bin iken, 2013'te bu sayı 838 bine yükselerek % 17'lik bir artış kaydedilmiştir (TUYED, 2014). Bu verilerden de anlaşıldığı üzere konaklama sektörü turizmde doğrudan istihdam yaratan önemli faaliyet alanlarından biridir.

Timothy ve Wall (1995) konaklama sektörü içerisinde özellikle otellerin turizmin en saf ve en görünür hali olduklarını ve ticari konaklama sektörü içerisinde otellerin önemli bir yere sahip olduklarını belirtmektedirler. Nitekim Türkiye'de de konaklama sektörü Türk turizminin mekânsal anlamda en görünür halini ortaya koymaktadır. Bu makalede Türkiye'de 1990-2013 yılları arasında Türkiye'de konaklama sektörünün yapısal dönüşümü ve mekânsal gelişimi ele

alınmaktadır. Türkiye’de konaklama sektörü 1980’lerden itibaren kitle turizminin teşvik edilmesi sonucu turizm işletme belgeli tesis, oda ve yatak kapasitelerinin başlıca yedi ilde (Antalya, Muğla, İstanbul, İzmir, Aydın, Ankara ve Balıkesir) toplanmasına yol açmıştır. Bu iller 2013 yılında Türkiye’de turizm işletme belgeli konaklama tesislerinin; %66.1’ine, oda sayısının %82’sine ve yatak kapasitesinin %82.6’sına sahiptirler. Bu durum Türkiye’de konaklama sektörünün belirli illerde kümelenildiğini göstermektedir. Turizm ile birlikte konaklama sektörü bu iller için önemli bir gelir ve istihdam kaynağı olmuştur.

Turizm yatırım ve harcamalarının istihdam olanaklarını ve yaşam standartlarını artırması gibi başlıca olumlu ekonomik etkilerinden dolayı birçok ülke ve yerel yönetimler gelir kaynağı olarak turizme yönelmektedir (Sharma vd. 2008: 289). Kitle turizmi ve buna paralel olarak da konaklama sektörünün gelişme gösterdiği iller, istihdam başta olmak üzere turizmin birçok olumlu ekonomik etkisinden faydalanmaktadırlar. 1990’lı yıllarda ise alternatif turizme olan ilgi ve yatırımların artması Türkiye’de farklı illerde konaklama sektörünün gelişmesini sağlamıştır. Örneğin Rize, Afyonkarahisar, Nevşehir ve Denizli gibi alternatif turizm destinasyonlarında konaklama tesisleri nicelik ve nitelik olarak artarak bu illerde arzu edilen gelir ve iş olanakları için bir alternatif oluşturmuştur. Ancak alternatif turizm destinasyonlarında konaklama sektöründe kitle turizm destinasyonlarında görüldüğü kadar gelişme yaşanması beklenmemektedir. Bu durum alternatif turizmin daha düşük kapasiteli konaklama tesislerini teşvik etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de önümüzdeki yıllardaki turizm trendlerinin konaklama sektörünün coğrafi dağılışında çok hızlı bir değişime neden olması beklenmemektedir. Çünkü bahsi geçen yedi ilde tesis, oda ve yatak kapasitesinin kitle turizmüne bağlı olarak hızla artmasına karşılık, alternatif turizm destinasyonlarında bu artışların daha düşük kapasitede ve yavaş gelişmesi beklenmektedir. Buna ek olarak Antalya, Muğla, İstanbul, İzmir, Aydın, Ankara ve Balıkesir illerinde golf turizmi, yat turizmi, yayla turizmi, kongre turizmi ve medikal turizm gibi alternatif turizm faaliyetlerinin giderek gelişmesi ve bu illerdeki turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, mevcut konaklama arzının artmasına ve farklı konaklama biçimlerinin de gelişmesine neden olmaktadır.

Sonuç olarak Türkiye’de, turizme olan talep ve turizmle ilgili politikalar turizm sektörünün gelişmesinde katalizör görevi sağlamıştır. Sektördeki büyüme ve konaklama tesisleri gibi arz kaynaklarının tamamlanması da Türkiye’de turizme olan talebi arttırmıştır. Konaklama tesisleri nitelik ve nicelik olarak gelişme sağlamış ve konaklama tesisleri uluslararası turizmin yoğunlaştığı illerde artış göstermiştir.

KAYNAKÇA

- AKPINAR, G. (2010) "Türkiye’de Kaplıca Turizmi ve Sorunları", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 9(1), s.35-54.
- BAHAR, O. (2006) "Turizm Sektörünün Türkiye’nin Ekonomik Büyümesi Üzerindeki Etkisi: VAR Analizi Yaklaşımı", *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, S.13(2), s.137-150.
- BORATAV, K. (2014) *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2009*. Ankara: İmge Kitabevi.
- ÇAVUŞ, Ş. ve Öncüler, M. (2013). Türkiye’de Konaklama Sektörünün Gelişimi, Ş. Çavuş, Z.Ege ve O.E. Çolakoğlu (Ed.), *Türk Turizm Tarihi Yapısal ve Sektörel Gelişim* (s.87-118), Detay Yayıncılık, Ankara.
- ÇİMAT, A., Bahar, O. (2003) “Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi*. S.6, s.1-18.
- DİNÇER, M., Dinçer, F. (1989) "Türkiye’de Konaklama Sektörünün Gelişimi ve Başlıca Sorunları Üzerine Bir Araştırma", *İktisat Fakültesi Mecmuası*, S.47(1-4), s.45-57.

- DOĞANER, S. (1997) "Türkiye'nin Dağcılık alanlarında Kış Turizmini Etkileyen Coğrafi Etmenler", *Coğrafya Dergisi*, S.5, s.19-44, İstanbul.
- EGE, Z. (2013) Türkiye'de Dış Turizm Talebinin Yapısı ve Gelişimi. Ş. Çavuş, Z.Ege ve O.E. Çolakoğlu (Ed.), *Türk Turizm Tarihi Yapısal ve Sektörel Gelişim* (s.35-56). Detay Yayıncılık, Ankara.
- EMEKLİ, G. (2005) "Avrupa Birliğinde Turizm Politikaları ve Türkiye'de Kültürel Turizm", *Ege Coğrafya Dergisi*, S.14, s.99-107.
- EMEKLİ, G., İbrahimov, A., Soykan, F. (2006) "Türkiye'de Küreselleşmeye Coğrafi Yaklaşımlar ve Türkiye". *Ege Coğrafya Dergisi*, S.15, s.1-16.
- GIBSON, C. (2009). "Geographies of Tourism: Critical Research on Capitalism And Local Livelihoods", *Progress in Human Geography*, S.33, s.527-534.
- GILL, A. (2012) "Travelling Down The Road to Postdisciplinarity?: Reflections of A Tourism Geographer", *The Canadian Geographer*, S.56, s.3-17.
- GÖKDENİZ, A., Dinç, Y., Aşık, N.A., Münger, L., Taşkır, H. (2009) "Türkiye'de İç Turizm Kavramı ve İç Turizmde Önemli Bir Destinasyon Olan Ayvalık'ta Müşteri Arz ve Talebine Yönelik Ampirik Bir Araştırma Işığında Geliştirme Stratejileri", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.12 (22), s.216-231.
- GÜLBAHAR, O. (2009) "1990'lerden Günümüze Türkiye'de Kitle Turizminin Gelişimi ve Alternatif Yönelimler", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.14 (1), s.151-171.
- GÜLCAN, B. (2010) "Türkiye'de Kültür Turizminin Ürün Yapısı ve Somut Kültür Varlıklarına Dayalı Ürün Farklılaşma İhtiyacı", *İşletme Araştırmaları Dergisi*, S.2(1), s.99-120.
- GÜNDÜZ, F., Barlı, M. (2013) "Genel Olarak Otel İşletmelerini Etkileyen Sorunlar: Doğu Anadolu Bölgesindeki Otel İşletmelerine Yönelik Bir Uygulama". *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.2, s.1-21.
- HALL, C. M., Page, S. J. (2009) "Progress in Tourism Management: From The Geography of Tourism to Geographies of Tourism: A Review", *Tourism Management*, S.30, s.3-16.
- IOANNIDES, D. (2006) "Commentary: The Economic Geography of The Tourist Industry: Ten Years of Progress In Research And an Agenda For The Future", *Tourism Geographies*, S.8, s.76-86.
- KOZAK, N., Kozak, M.A., Kozak, M. (2014) *Genel Turizm Bilgisi İlkeler-Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- KOZAK, N. (2012) *Genel Turizm Bilgisi*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2472.
- KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. (2013) <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10177/kisporlari-turizm-merkezlerine-iliskin-genel-bilgiler.html>. Erişim Tarihi:03.07.2015
- KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. (2015a). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9853/istatistikler.html>. Erişim tarihi: 03.07.2015.
- KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. (2015b). <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9860/turizm-belgeli-tesisler.html> Erişim tarihi: 03.07.2015
- NEPAL, S. K. (2009) Tourism geographies: A Review of Trends, Challenges, And Opportunities. In T. Jamal and M. Robinson (Eds.), *The Sage Handbook of Tourism Studies*, London: SAGE.

- NIEWIADOMSKI, P. (2015) "International hotel groups and regional development in Central and Eastern Europe", *Tourism Geographies: An International Journal of Tourism Space, Place and Environment*, S.17 (2), s.173-191.
- OKUYUCU, A., Somuncu, M. (2013) "Türkiye’de İnanç Turizmi: Bugünkü Durum, Sorunlar ve Gelecek", International Conference on Religious Tourism and Tolerance: 9-12 Mayıs 2013 Konya Proceedings (s. 627-643). Konya
- ONGUN, B. (2014) Turizm ve Sağlık Turizmi (Denizli Örneği), *Yüksek Lisans Tezi*, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ÖZGÜÇ, N. (2007) *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- ÖZTÜRK, Y., Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.2, s.183 - 195.
- PEARCE, D. G. (1979) "Towards A Geography of Tourism", *Annals of Tourism Research*, S.7, s.245–272.
- ROGERSON, J. M., Visser, G. (2011) "Rethinking South African urban tourism research", *Tourism Review International*, S.15, s.77–90.
- ROGERSON, J.M. (2012) "The Changing Location of Hotels in South Africa’s Coastal Cities", 1990–2010. *Urban Forum*, S.23, s.73–91.
- ROGERSON, J.M. (2013a) "The Economic Geography of South Africa’s Hotel Industry 1990-2010", *Urban Forum*, S.24, s.425–446.
- ROGERSON, J.M. (2013b) "Reconfiguring South Africa’s hotel industry 1990-2010: Structure, segmentation, and spatial transformation", *Applied Geography* S.36, s.59-68.
- SHARMA, B., Dyer, P., Carter, J., Gursoy, D. (2008) "Exploring Residents' Perceptions of the Social Impacts of Tourism on the Sunshine Coast, Australia", *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, S.9 (3), s.288-311.
- SHOVAL, N., Cohen-Hattab, K. (2001) "Urban Hotel Development Patterns in The Face of Political Shifts", *Annals of Tourism Research*, S.28, s.908–925.
- SOMUNCU, M., Çubuk Kaya, N., Akpınar, N., Kurum, E., Eceral, T.Ö. (2012) *Doğu Karadeniz Bölgesi Yaylalarında Çevresel Değişim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.
- SOMUNCU, M., Akpınar, N., Kurum, E., Çubuk Kaya, N., Eceral, T.Ö. (2010) "Gümüşhane İli Yaylalarındaki Arazi Kullanımı ve İşlev Değişiminin Değerlendirilmesi: Kazıkbeli ve Alistire Yaylaları Örneği", *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, S.2 (2), s.107-127.
- SOMUNCU, M. (2004) "Dağcılık ve Dağ Turizmindeki İkilem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, S.2 (1), s.1-21.
- SOMUNCU, M. (1997) "Doğu Karadeniz Bölümünde Yayla-Dağ Turizminin Bugünkü Yapısı, Sorunları ve Geleceği", *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S.6, s.273-315.
- TIMOTHY, D. J., Wall, G. (1995) "Tourist Accommodation in An Asian Historic City". *Journal of Tourism Studies*, S.6, s.63–73.
- TIMOTHY, D.J., Teye, V.B. (2009) *Tourism And The Lodging Sector*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- TUYED (2014) <http://www.tuyed.org.tr/turizmde-istihdam-838-bin-kisi-oldu/> Erişim Tarihi: 04.07.2015
- USTA, Ö. (2014) *Turizm Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.

ÜNER, M.M., Sökmen, A., Birkan, İ. (2006) "Türkiye’de Her Şey Dahil Uygulamasının Konaklama İşletmeleri Üzerindeki Etkisi: Antalya Örneği", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, S.17 (1), s.35-50.

YAVAN, N. (2011) *Teşviklerin Sektörel ve Bölgesel Analizi Türkiye Örneği*. Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları No: 27.